لە یادی چواردە ساڵەی دەرچوونی گۆڤاری (ڕامان)دا

ڕێنووس و کوردییەکەی ڕامان زۆر تۆکمە و سەرنج ڕاکێشە

کەریم دەشتی

من بۆ خۆم لەمێژە دەگەڵ گۆڤاری ڕاماندا میانەیەکی زۆر باشم هەیە و لە هەمان کاتدا بەشدارییەکی باشم کردووە، لەوەی کە بە شیعر و وتار هەمیشە ئەو گۆڤارەم بەسەر کردۆتەوە، بەیەک لە گۆڤارە باشەکانی ئەمڕۆی کوردستانی هەژمار دەکەم، کە هیوادارم باشتریش بێت، بەتایبەت کە ساڵانێکە بە بەردەوامی ژمارە لە دوای ژمارە بەردەوامی بەخۆی داوە، هەر بۆیەش لێرەدا چەند ئاماژەیەک دەخەمە ڕوو بۆ ئەوەی بتوانین بە هەموومان نموونەیەک لەو گۆڤارە برسکێنین کە بۆ هەموو ئەو گۆڤارانەی تایبەتن بە ئەدەب و هونەر و کولتوور و فەرهەنگی کوردی سەرمەشق بێت.

– لە ڕووی دیزاینی گۆڤارەکەوە

هەر لەسەرەتای دەرچوونی ئەم گۆڤارە تاوەکو دوا ژمارەی دەتوانم بڵێم یەک دیزاین بووە، جگە لە هەندێ گۆڕانکاری ورد کە کاریگەر نەبووە بەسەر تێکڕای دیزاینە چەسپاوەکەی، کە ئەمەش یەکێکە لە خەسڵەتی گۆڤارە باشەکان، ئەگەرچی لەو ماوەیەدا دیزاینی بەرگ گۆڕانی بەخۆیەوە بینیوە. بەکورتی من حەز دەکەم دیزاینی گۆڤارەکە دیزاینێک بێت کە نووسەرانی ئێمە لەگەڵی ڕاهاتوون، نەک دیزاینێک کە تەقلیدی گۆڤارەکانی فارسی بن، چونکە لەگەڵ چاوی خوێنەرانی ئێمە نامۆیە. دەکرێ ئەوەش بڵێین لە دوا ژمارەکانیدا دیزاینی ناوەوە فەزای کراوەی زۆری تیایە کە ئەمەش لە بەرژەوەندی خوێنەر و لە هەمان کاتدا لە بەرژەوەندی دەقەکانیدایە. ئەوەی کە زێتر دیزاینی ناوەوەی گۆڤاری ڕامانی هێجگار جوان کردووە، ئەو هێڵکارییە هونەرییە زۆر بەهادارانەیە کە لە لایەن هونەرمەند قەرەنی جەمیل-ەوە بۆ گۆڤارەکە دەکرێت.

– لە ڕووی ڕێنووسەوە:

ئەوەندەی تێبینم کردبێ گۆڤاری ڕامان یەکێکە لەو گۆڤارانەی کە ڕێنووسێکی ستانداردی زۆر پوختە و تۆکمەی گرتۆتە بەر و پەیڕەوی لێ دەکات، کە ئەمە کارێکی زۆر گرینگە بۆ ئایندەی زمانی کوردی، ئەوەندەی من سەرنجم داوەتێ تەواوی دەقە بڵاوکراوەکانیش بە فەرمی دەخرێنە ژێر باری ئەو ڕێنووسەوە، ئەمەیان بۆ ئەمڕۆکەی ئەدەب و ڕۆشنبیری کوردی و لەم قۆناغەدا زۆر گرینگە، لە کاتێکدا بەرەڵاییەکی گەورە خەریکە بنیاتی زمانی کوردی هەڵدەتەکێنێ. خۆ ئەگەر گۆڤاری ڕامان هەوڵ بدات سیمینارێک لەگەڵ گۆڤارەکانی دیکەدا ڕێک بخات بە مەبەستی داڕشتنی ئەو دەستوورە بۆ هەموان، ئەوە کارێکی باشە و پێم وایە زۆر کاریگەر دەبێت.

– لە ڕووی دەقە شیعرییەکانەوە:

گۆڤاری ڕامان لەسەرەتاوە تا دەگاتە ژمارەکانی بەر لە چەند ژمارەیەکی کۆتایی هەوڵێکی جیدی هەبوو بۆ هەڵبژاردنی دەقی باش و بڵاوکردنەوەی، کە پێم وایە بناغەیەکی گرینگ بوو بۆ کوشتنی ئەو هیستریایەی تووشی شیعر هاتووە، بەم جۆرە دەقی داهێنان ئامێزی لە دەقی مردوو جیا کردبۆوە، بەمەش خزمەتێکی زۆری ئاسۆی شیعری کرد و بوو بە ڕێسایەک گۆڤارەکانی دیکەش هەمان کار بکەن، بەڵام لە چەند ژمارەی دوا دواییەکانی من وای دەبینم کە ئەو ڕێسایە شکابێ، چونکە هەندێ دەق دەخوێنمەوە، بەتایبەتی هی شاعیرە تازەکانی ڕۆژهەڵات جگە لە سۆزێکی کاتی هیچ ئاماژەیەک بە هەبوونی داهێنانی تیا نییە، هیوادارم دەق وەک داهێنان بڵاوبێتەوە، نەک وەک ناو، یان جوگرافیا، یان هەندێ هۆکاری دیکە.

– لە ڕووی لێکۆڵینەوەکان

تائێستا گۆڤاری ڕامان لێکۆڵینەوەیەکی هێجگار زۆری سەبارەت بە ئەدەب و هونەر و کولتوور بەگشتی بڵاوکردۆتەوە و توانیویەتی خوێنەران لە زۆر بابەتی گرینگ و بەپێز ئاگادار بکاتەوە، جا ئەو لێکۆڵینەوانە وەرگێڕان بن، یان بابەتی خۆماڵی، کە ئەمە کارێکی گرینگی پرۆژەی دروست کردنی ڕۆشنبیری کوردییە، بە گەڕانەوە بۆ ژمارەکانی ڕامان ئەو ڕاستییە خۆی فەرز دەکات.. لەگەڵ ئەوەشدا زۆرجاران بەناوی بابەتی هاوچەرخەوە لێکۆڵینەوە بڵاودەکرێتەوە، کە نووسەرەکەی هەوڵ دەدا خۆی زۆر تازەگەر بنوێنێ و تەواوی لێکۆڵینەوەکەی لەنێو قەبارەیەک لە ڕستەی دوور و درێژ و پڕ لە موفرەداتی سەیر سەیرەوە دەخنکێنێ، من لەگەڵ ئەوەم پەنا ببردرێتە بەر تێرم و وشەی بیانی ئەگەر پێویست بوو، بەڵام هەندێ جار بەشێوەیەک بەکاردێت کە هیچ زەروورەتێک لە ئارادا نییە، ستراکتوری هیچ لێکۆڵینەوەیەک بە وشەی – بریقەدار – بەهێز نابێت، بەڵکو دەبێ ڕەچاوی ئەوە بکەین کە ئەم وشەیە لە ناو لێکۆڵینەوەکەدا تا چەند هەڵگری مانا و شوناسی بابەتەکەیە.

ئەو بابەتانەی لەگۆڤاری ڕامان بەرچاو ناکەون:

گەلێ جار بیرم لەوە کردۆتەوە کە بۆچی گۆڤاری ڕامان خۆی لە قەرەی ئەم بابەتانە نەداوە:

– ئەدەبی سەفەر: کە ئەدەبێکی گرینگ و پڕ بایەخە، چونکە گوزارشت لە ئەزموونی ئەو نووسەرانە دەکات کە لە ژیاندا لە ڕێگەی سەفەرەوە ئەدەبی گەورەیان نووسیوە.

– ئەدەبی تەنز: کە زۆرجاران گۆڤار لە وەڕسی ڕزگار دەکات.

– ئەزموونی نووسەرانی خۆمان و بیانی، کە بۆ ئایندەی ئەدەبی کوردی کارێکی گرینگە.